

مجالس رمضانی

۱۳

مجلس سیزدهم

دربارهٔ آداب قرائت قرآن

علامه محمد بن صالح العثیمین رحمہ اللہ

ترجمہ: مسعود ابراہیمی

مرکز مطالعات متین

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مجلس سیزدهم: درباره آداب قرائت قرآن

ستایش خداوندی را سزد که عبادت‌کنندگان در مقابل شریعتش فروتن گشته و راکعان و ساجدان در مقابل عظمتش خاشع می‌شوند. برای لذت مناجات با او شب‌زنده‌داران بیدار مانده و جهت کسب پاداشش، مجاهد جان و مال خود را فدا کرده و جهاد می‌کند. سخنش فراتر از آن است که شبیه کلام مخلوقات باشد. از جمله کلامش کتابی است که بر پیامبرش احمد نازل کرده است. شب و روز آن را تلاوت کرده و تکرار می‌کنیم. با وجود تکرار زیاد، هرگز کهنه

و خسته کننده نمی شود و پایان نمی پذیرد. او را می ستایم، ستایش کسی که امید دارد بر درگاه او بایستد و رانده نشود. گواهی می دهم که هیچ معبود به حق جز الله یکتا نیست که شریکی ندارد، گواهی کسی که برای خدا اخلاص ورزیده و او را عبادت می کند، و شهادت می دهم که محمد بنده و فرستاده اوست که حق عبادت را به جا آورد و به اندازه کافی توشه برداشت. صلوات خدا بر او و بر صحابی اش ابوبکر صدیق که دل های دشمنانش را پرازخم های التیام ناپذیر کرد و بر عمر که همواره اسلام را تقویت و یاری می نمود و بر عثمان که شهادت به سراغش آمد و لحظه ای تردید به دل راه نداد و بر علی که با شمشیرش کشت زار کفر را درو و ریشه کن می کرد و بر سایر خاندان و یارانش، صلواتی بی پایان و تا ابد و سلامی کامل.

برادران و خواهران من: قرآنی که پیش روی شماست و آن را تلاوت کرده، شنیده، حفظ کرده و می نویسید، کلام پروردگارتان است. همان

پروردگار جهانیان و خدای پیشینیان و آیندگان. قرآن ریسمان محکم و راه راست الهی و ذکری مبارک و نوری آشکار است. خداوند متعال حقیقتاً آن را طوری که شایسته جلال و عظمت اوست گفته است و آن را بر جبرئیل امین، یکی از فرشتگان بزرگوار و مقرب القا کرد و او آن را بر قلب محمد صلی الله علیه وسلم با زبان عربی واضح نازل کرد تا از بیم دهندگان باشد. الله متعال آن را با توصیفات و الایاد کرده است تا آن را بزرگ و محترم شمارید. خداوند عزوجل می‌فرماید: **شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ** {البقرة: ۱۸۵} (ماه رمضان، [ماهی] است که قرآن در آن نازل شده است؛ [کتابی] که راهنمای مردم است و دلایل آشکاری از هدایت [با خود دارد] و جداکننده [حق از باطل] است).

ذَٰلِكَ نَتْلُوهُ عَلَيْكَ مِنَ الْآيَاتِ وَالذِّكْرِ الْحَكِيمِ {آل عمران: ۵۸} (ای پیامبر، اینها که [از ماجرای عیسی] بر تو می‌خوانیم، از نشانه‌ها[ی

روشن] است [که بر راستگوییِ تو] و [درستیِ این] اندرز حکمت‌آمیز
(قرآن) دلالت دارد).

**يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَأَنزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا
مُّبِينًا** {النساء: ۱۷۴} (ای مردم، به راستی که برای شما از جانب
پروردگارتان دلیلی روشن آمد و نوری آشکار (قرآن) را به سویتان نازل
کردیم).

**يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مِّمَّا كُنْتُمْ تُخْفُونَ
مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ قَدْ جَاءَكُمْ مِّنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُّبِينٌ (۱۵)
يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ
إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ** {المائدة: ۱۵-۱۶} (قطعاً از
جانب الله برایتان نور و کتابی روشن‌گر آمده است. الله به وسیله این
[کتاب،] کسانی را که به دنبال رضایتش باشند به راه‌های [امنیت و]
سلامت هدایت می‌کند).

{وَمَا كَانَ هَذَا الْقُرْآنُ أَنْ يُفْتَرَىٰ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ الْكِتَابِ لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ} [یونس: ۳۷] (و شاید که این قرآن از جانب غیر الله [و] به دروغ ساخته شده باشد؛ بلکه تصدیق کننده کتاب هایی است که پیش از آن آمده است و شرح [احکام] آنهاست و تردیدی در آن نیست [و] از [جانب] پروردگار جهانیان [نازل شده] است).

{يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ مَوْعِظَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِّمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ} [یونس: ۵۷] (ای مردم، به راستی برای شما از جانب پروردگارتان موعظه ای آمده است و شفایی برای آنچه در دل هاست و هدایت و رحمتی برای مؤمنان).

{الرَّكِتَابُ أَحْكَمْتُ آيَاتُهُ ثُمَّ فُصِّلَتْ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ خَبِيرٍ} [هود: ۱] (این [قرآن]، کتابی است که آیات آن استحکام یافته [که هیچ خلل و

نقصانی در آن وجود ندارد، سپس از جانب [ذات] حکیمی آگاه، به روشنی بیان شده است).

﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾ (الحجر: ۹) (به راستی که ما خود، قرآن را نازل کردیم و قطعاً خودمان نیز نگهبان آن [از هر گونه تبدیل و تحریفی] هستیم).

﴿وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِّنَ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ﴾ (۸۷) لَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِّنْهُمْ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ﴾ (الحجر: ۸۷-۸۸) (و به راستی، ما به تو «سبعُ المثنی» (سوره فاتحه) و قرآن بزرگ را دادیم. [بنابراین،] هرگز به آنچه [از نعمت‌های دنیوی] که گروه‌هایی از آنان (کافران) را بهره‌مند کرده‌ایم چشم ندوز و به خاطر [ناسپاسی و شرک] آنان اندوهگین نباش و با مؤمنان فروتنی کن).

{وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَى

لِّلْمُسْلِمِينَ} [النحل: ۸۹] (و ما این کتاب (قرآن)) را بر تو نازل کردیم که

روشنگر همه چیز است و برای مسلمانان، رهنمود و رحمت و بشارت

است).

{إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ

الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا (۹) وَأَنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ أَغْتَدْنَا

لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا} [الإسراء: ۹-۱۰] (به راستی که این قرآن به استوارترین

راه هدایت می کند و به مؤمنانی که کارهای شایسته می کنند مزده

می دهد که پاداشی بزرگ برایشان [درپیش] است. و برای کسانی که

به آخرت ایمان نمی آورند، عذابی دردناک مهیا کرده ایم).

{وَنَزَّلَ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا

خَسَارًا} [الإسراء: ۸۲] (و از قرآن، آنچه درمان [شک و کفر] و رحمتی

برای مؤمنان است نازل می کنیم و [این کتاب،] برستمکاران [مشرک] جزریان نمی افزاید).

قُلْ لِّئِنْ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا؛ [الإسراء: ۸۸] ((ای پیامبر،) بگو: «اگر انس و جن [همگی] جمع شوند تا همانند این قرآن را بیاورند، [هرگز] همانندش را نخواهند آورد؛ هر چند آنان پشتیبان یکدیگر باشند).

مَا أَنزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى (۲) إِلَّا تَذَكُّرَةً لِّمَنْ يَخْشَى (۳) تَنزِيلًا مِّمَّنْ خَلَقَ الْأَرْضَ وَالسَّمَاوَاتِ الْعُلَى؛ [طه: ۲-۴] ((ای پیامبر، ما) قرآن را بر تو نازل نکردیم تا در رنج بیفتی. [این قرآن،] [آن را نفرستادیم] مگر آنکه پندی باشد برای هر کس که [از عذاب الهی] می ترسد. فروفرستاده ای است از جانب آن ذاتی که زمین و آسمان های بلند را آفریده است).

{تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا} [الفرقان:

۱] (پربرکت [و بزرگوار] است ذاتی که قرآن را [که جداکننده حق و باطل است] بر بنده اش نازل کرد تا بیم دهنده جهانیان باشد).

{وَإِنَّهُ لَتَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ (۱۹۲) نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ (۱۹۳) عَلَى قَلْبِكَ

لِتَكُونَ مِنَ الْمُنذِرِينَ (۱۹۴) بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ (۱۹۵) وَإِنَّهُ لَفِي زُبْرِ

الْأَوَّلِينَ (۱۹۶) أَوَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ آيَةٌ أَنْ يَعْلَمَهُ عُلَمَاءُ بَنِي

إِسْرَائِيلَ} [الشعراء: ۱۹۲-۱۹۷] (و به راستی [این] قرآن فرو فرستاده

پروردگار جهانیان است. روح الامین (جبرئیل) آن را فرود آورده است.

بر قلب تو [نازل کرده است] تا بیم دهنده باشی. [قرآن را] به زبان عربی

روشن [نازل نمود]. و بی تردید، [بشارت نزول] آن، در کتابهای

پیشینیان [نیز آمده] است. آیا همین نشانه برایشان کافی نیست که

علمای بنی اسرائیل از [حقیقت] قرآن آگاهند؟).

{وَمَا تَزَلَّتْ بِهِ الشَّيَاطِينُ (۲۱۰) وَمَا يَنْبَغِي لَهُمْ وَمَا يَسْتَطِيعُونَ} [الشعراء: ۲۱۰-۲۱۱] (و این قرآن را شیاطین نازل نکرده‌اند. آنان نه درخور این کارند و نه توانش را دارند).

{بَلْ هُوَ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ فِي صُدُورِ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ} [العنکبوت: ۴۹] (بلکه آن [کتاب، شامل] آیات روشنی است که در سینه دانشوران [مؤمن] جای دارد).

{إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْآنٌ مُبِينٌ (۶۹) لِيُنذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا وَيَحِقَّ الْقَوْلُ عَلَى الْكَافِرِينَ} [یس: ۶۹-۷۰] (این [که آموخته‌ایم، چیزی] نیست مگر اندرز و قرآنی روشن. تا هر کس را که زنده [دل] باشد، بیم دهد و فرمان [عذاب الهی] بر کافران محقق گردد).

{كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُوا الْأَلْبَابِ} [ص: ۲۹] ((ای محمد، این قرآن) کتابی است پربرکت که بر تو نازل کردیم تا [مردم] در آیاتش به دقت بیندیشند و خردمندان پند گیرند).

{قُلْ هُوَ نَبَأٌ عَظِيمٌ} [ص: ۶۷] ((به کافران) بگو: این [قرآن]، خبری بزرگ است).

{اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُتَشَابِهًا مَثَانِيَ تَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ} [الزمر: ۲۳] (الله بهترین سخن را به صورت کتابی نازل کرده که [برخی از آیاتش] همانند یکدیگر و [برخی نیز] مکرر است. کسانی که از [مجازات] پروردگارشان بیم دارند، [با شنیدن این آیات] مو برتنشان راست می‌شود و سپس دل و جان‌شان با یاد الله آرام می‌گیرد. این هدایتِ الله است که هرکس را بخواهد، به آن راه می‌نماید؛ و هرکس که الله او را گمراه سازد، هیچ هدایتگری نخواهد داشت).

{إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ وَإِنَّهُ لَكِتَابٌ عَزِيزٌ (۴۱) لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِّنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ} [فصلت: ۴۱]-

۴۲] (کسانی که این قرآن را که برای [هدایت]شان آمده است، انکار کرده‌اند، [در قیامت عذاب خواهند شد]. این [کلام الهی،] کتابی است شکست‌ناپذیر. سخن باطل، نه از پیش رو و نه از پشت سرش (از هیچ جهت و از هیچ نظری) به آن راه نمی‌یابد و از جانب [پروردگار] حکیم ستوده نازل شده است).

{وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ وَلَكِنْ جَعَلْنَاهُ نُورًا نَّهْدِي بِهِ مَن نَّشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ} [الشوری: ۵۲] ((ای پیامبر! این گونه، قرآن را [توسط جبرئیل و] به فرمان خویش بر تو وحی کردیم. [پیش از آن] تو آگاهی نداشتی که کتاب و ایمان چیست؛ ولی ما آن را نوری ساختیم که هر یک از بندگان خویش را که بخواهیم، به آن هدایت کنیم؛ و مسلماً تو به راهی راست (اسلام) هدایت می‌کنی).

{وَإِنَّهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ لَدَيْنَا لَعَلِيَّ حَكِيمٌ} [الزخرف: ۴] (این کتاب، که بلندمرتبه و حکمت‌آموز است، در لوح محفوظ نزد ما ثبت شده است و دستخوش تغییر نخواهد شد).

{هَذَا بَصَائِرُ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ} [الجاثية: ۲۰] (این [قرآن] مایه بصیرت مردم است و هدایت و رحمتی برای اهل یقین است).

{وَالْقُرْآنُ الْمَجِيدُ} [ق: ۱] (سوگند به قرآن ارجمند).

{فَلَا أُفْسِمْ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ (۷۵) وَإِنَّهُ لَقَسَمٌ لِّو تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ (۷۶) إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ (۷۷) فِي كِتَابٍ مَّكْنُونٍ (۷۸) لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ} [الواقعة: ۷۵-۸۰] (سوگند به جایگاه ستارگان که اگر بدانید، سوگند بزرگی است. که این [گفتار]، قرآنی گرانقدر است؛ در لوح محفوظ قرار دارد. جز فرشتگان پاک‌سیرت، کسی [آن را نمی‌بیند و] به آن دسترسی ندارد. از سوی پروردگار جهانیان نازل شده است).

{لَوْ أَنزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَّرَأَيْنَاهُ خَاشِعًا مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ} (الحشر: ۲۱) (اگر این قرآن را بر کوهی نازل می کردیم، یقیناً آن را از ترس الله خاکسار [و] از هم پاشیده می دیدی؛ و این مَثَل‌ها را برای مردم می زنیم، باشد که بیندیشند).

و از زبان جنیان حکیات می کند: **{إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا (۱) يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ}** (الجن: ۱-۲) (بی گمان ما قرآنی شگفت آور شنیدیم که به راه راست هدایت می کند).

و فرمود: **{بَلْ هُوَ قُرْآنٌ مَّجِيدٌ (۲۱) فِي لَوْحٍ مَّحْفُوظٍ}** (البروج: ۲۱-۲۲) (آری، این [آیات، شعرو سحر نیست؛ بلکه] قرآن شکوهمند است. در لوح محفوظ [از هر گونه تحریف و تبدیل، در امان] است).

این اوصاف عظیم و بسیاری که نقل کردیم و دیگر اوصافی که نقل نکردیم، همگی بر بزرگی قرآن و وجوب بزرگداشت و رعایت ادب

هنگام تلاوت و دوری از شوخی و بازی هنگام قرائت آن دلالت می‌کند.

از جمله آداب تلاوت، اخلاص است؛ زیرا تلاوت قرآن همان‌طور که پیش‌تر فضیلت آن گذشت، از عبادت‌های بزرگ است. خداوند متعال فرموده است: **{إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ}** (الزمر: ۲) (این کتاب را به حق بر تو نازل کردیم؛ پس الله را با خلوص اعتقاد عبادت کن). و فرمود: **{وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ}** (البینة: ۵) (و آنان فرمان نیافتند جز اینکه الله را عبادت کنند در حالی که دین [خود] را برای او خالص گردانند [و از شرک و عبادت معبودان باطل،] به توحید روی آورند). و می‌فرماید: **{فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ}** (غافر: ۱۴) (الله را با خلوص اعتقاد بخوانید). و این شامل دعای درخواست و دعای عبادت می‌شود.

و پیامبر صلی الله علیه و سلم فرمودند: «قرآن را بخوانید و با آن رضایت خداوند عزوجل را بطلبید، پیش از آنکه گروهی بیایند که آن را همچون [راست نگه داشتن] چوب تیر برپا می‌دارند، در [پاداش] آن شتاب می‌کنند و در آن تأخیر نمی‌کنند». به روایت احمد! و معنای «یتعجلونه» این است که با آن پاداش دنیا را می‌طلبند.

از جمله آداب تلاوت این است که که آن را با قلبی حاضر بخواند و در آن تدبر کند، معانی‌اش را بفهمد، و هنگام شنیدن آن فروتن و خاشع گردد و در قلبش احساس کند که الله متعال او را در این قرآن مخاطب قرار می‌دهد؛ زیرا قرآن کلام خداوند عزوجل است.

و از آداب آن این است که قرآن را با طهارت بخواند؛ زیرا این از بزرگداشت کلام خداوند عزوجل است. شخص جُنُب اگر می‌تواند از

۱- سندش حسن است (نویسنده). به روایت احمد (۳/۳۵۷).

آب استفاده کند تا وقتی که غسل نکرده نباید قرآن بخواند و چنانچه به دلیل بیماری یا نبود آب قادر به این کار نیست تیمم کند. شخص جُنُب می‌تواند ذکر کرده و یا دعا‌های قرآنی را بدون اینکه نیت تلاوت قرآن داشته باشد بخواند، مانند اینکه بگوید: «لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ» یا بگوید: «رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ».

از جمله آداب قرائت: پرهیز از تلاوت قرآن در مکان‌های ناپاک یا در جمعی است که به قرائت او گوش نمی‌دهند؛ زیرا قرائت در چنین جاهایی بی‌احترامی به قرآن است. همچنین جایز نیست در توالی و مکان‌هایی شبیه آن که برای دفع ادرار یا مدفوع درست شده، قرآن بخواند؛ زیرا این شایسته قرآن کریم نیست.

از دیگر آداب این است که هنگام نیت تلاوت، از شیطان رانده شده به خدا پناه ببرد؛ به دلیل سخن خداوند متعال: **فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ**

فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ [النحل: ۹۸] (پس [ای مؤمن،]

هنگامی که قرآن می‌خوانی، از [شرّ] شیطانِ رانده‌شده [از رحمت الهی]، به الله پناه ببر. تا شیطان او را از تلاوت یا کمال آن باز ندارد).

اما در مورد بسم الله، اگر از اثنای سوره شروع کرد، بسم الله نگوید و اگر ابتدای سوره باشد، بسم الله بگوید. مگر در سوره توبه که در ابتدای آن بسم الله نیست زیرا صحابه رضی الله عنهم هنگام نوشتن قرآن دچار اشکال شدند که آیا (سوره براءت) سوره‌ای مستقل است یا ادامه سوره انفال؟ پس آن را بدون بسم الله جدا کردند و این اجتهاد بدون شک مطابق با واقعیت است زیرا اگر بسم الله در ابتدای آن نازل شده بود قطعاً با حفظ الهی عزوجل محفوظ می‌ماند؛ به دلیل سخن خداوند متعال: **{إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ}** [الحجر: ۹] (به راستی که ما خود، قرآن را نازل کردیم و قطعاً خودمان نیز نگهبان آن [از هر گونه تبدیل و تحریفی] هستیم).

از دیگر آداب این است که قرآن را با صدای خوب بخواند و با آن ترنم نماید؛ در صحیحین از حدیث ابوهریره رضی الله عنه آمده که پیامبر صلی الله علیه و سلم فرمود: «خداوند به چیزی اجازه نداده، آن گونه که به پیامبری که صدای نیکو دارد و قرآن را با صدای زیبا می خواند، اجازه داده است»!

و در صحیحین از براء بن عازب رضی الله عنه روایت شده که گفت: شنیدم پیامبر صلی الله علیه و سلم در نماز عشاء {والتین والزیتون}

۱- به روایت بخاری: کتاب التوحید، باب قول النبی صلی الله علیه وسلم «الماهر بالقرآن مع الکرام البررة» (۷۵۴۴) و مسلم: کتاب صلاة المسافرين، باب استحباب تحسین الصوت بالقرآن (۷۹۲).

می‌خواند، و هیچ‌کس را ندیدم که صدایی نیکوتر یا تلاوتی [زیباتر] از ایشان داشته باشد.^۱

اما اگر اطراف قاری کسانی باشند که با بلند خواندن او اذیت شوند، مانند کسی که خوابیده است یا شخصِ نمازگزار و امثال آن‌ها، نباید صدایش را آنقدر بلند کند که او را مشوش سازد یا سبب آزارش شود، زیرا پیامبر صلی الله علیه و سلم بر مردم وارد شد در حالی که با صدای بلند نماز می‌خواندند، پس فرمود: «همانا نمازگزار با پروردگارش مناجات می‌کند، پس باید بنگرد چگونه با او مناجات می‌کند، و

۱- به روایت بخاری: کتاب الأذان، باب القراءة فی العشاء (۷۶۹) و مسلم: کتاب الصلاة، باب القراءة فی العشاء (۴۶۴).

صدایتان را در قرائت قرآن بر یکدیگر بلند نکنید». مالک آن را در

«الموطأ» روایت کرده، و ابن عبدالبر گفته: این حدیث صحیح است.^۲

از آداب تلاوت این است که: قرآن را با ترتیل (آرام و شمرده) بخواند؛

الله متعال فرمود: **﴿وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا﴾** [المزمل: ۴] (و قرآن را با ترتیل

[و تأمل] بخوان). پس آن را با آرامش و بدون شتاب بخواند؛ زیرا این

کار به تدبر در معانی و درست ادا کردن حروف و الفاظ آن کمک

می‌کند. در صحیح بخاری از انس بن مالک رضی الله عنه روایت شده

که از او درباره قرائت پیامبر صلی الله علیه و سلم پرسیده شد، فرمود:

با کشش بود، سپس خواند: «بسم الله الرحمن الرحيم» در حالی که

«بسم الله» را می‌کشید، و «الرحمن» را می‌کشید، و «الرحيم» را

۱- موطأ (۱۷۷/ روایت یحیی لیتی).

۲- نگا: التمهید (۳۱۹/۲۳).

می‌کشید! و از ام سلمه رضی الله عنها درباره تلاوت پیامبر صلی الله علیه و سلم پرسیده شد، فرمود: قرائت ایشان اینگونه بود که آیه آیه توقف می‌کرد: {بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (۱) الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (۲) الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (۳) مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ} [الفاتحة: ۱-۴]. احمد و ابوداود و ترمذی آن را روایت کرده‌اند.^۲

و ابن مسعود رضی الله عنه گفته است: آن را مانند دانه‌های خرما پراکنده نکنید، و مانند شعر سریع نخوانید، در شگفتی‌های آن تأمل کنید، و دل‌ها را با آن سوق دهید، و هدف‌تان اتمام سوره نباشد.^۳

۱- به روایت بخاری: کتاب فضائل القرآن، باب مد القراءة، شماره حدیث (۵۰۴۶).
۲- به روایت احمد (۳۵۲/۶)، ابوداود: کتاب الحروف والقراءات، شماره حدیث (۴۰۰۱)، و ترمذی: کتاب القراءات، باب فی فاتحة الكتاب، شماره حدیث (۲۹۲۷).
۳- به روایت ابن ابی شیبہ، شماره روایت (۸۸۲۵) و آجری در أخلاق حملة القرآن، شماره روایت (۱).

اما سرعتی که در آن اخلال لفظ پیش نیاید یعنی برخی از حروف حذف نشود یا ادغامی که درست نیست پیش نیاید، اشکالی ندارد. اما اگر در آن اخلال به لفظ باشد، حرام است؛ زیرا تغییر قرآن است.

و از آداب تلاوت: این است که در هر زمانی از شب یا روز به آیه سجده رسید و وضو داشت، سجده کند. تکبیر گفته و «سبحان ربی الأعلى» می گوید و دعا می کند و سپس بدون تکبیر و سلام از سجده بلند می شود زیرا از پیامبر صلی الله علیه وسلم چنین چیزی وارد نشده است. مگر اینکه در اثنای نماز باشد که هنگام سجده و بلند شدن از آن تکبیر می گوید، زیرا در حدیث ابوهریره رضی الله عنه آمده است که ایشان در نماز هرگاه بالا و پایین می رفت تکبیر می گفت و نقل می کند که پیامبر صلی الله علیه وسلم نیز چنین می کردند. امام

مسلم این را روایت کرده است.^۱ همچنین از ابن مسعود رضی الله عنه روایت است که فرمود: پیامبر صلی الله علیه وسلم را مشاهده کردم که در همهٔ بالا و پایین رفتن‌ها و نشست و برخاست‌ها تکبیر می‌گفتند. به روایت احمد و نسائی و ترمذی، و ترمذی آن را صحیح دانسته است.^۲ این عام بوده و شامل سجدهٔ نماز و سجدهٔ تلاوت داخل نماز می‌شود.

این بود برخی از آداب قرائت قرآن، پس به آن‌ها پایبند و برانجامش حریص باشید و به وسیلهٔ آن‌ها فضل خداوند متعال را بجویید.

۱- به روایت مسلم: کتاب الصلاة، باب إثبات التكبير في كل خفض ورفع في الصلاة إلا رفعه من الركوع (۳۹۲).

۲- به روایت احمد (۱/ ۳۸۶) و ترمذی: أبواب الصلاة، باب ما جاء في التكبير عند الركوع والسجود (۲۵۳) و نسائی: کتاب صفة الصلاة، باب التكبير عند الرفع من السجود (۱۱۴۲).

خداوندا، ما را از کسانی قرار ده که حدودت را رعایت کرده و به پاداش‌هایت دست می‌یابند و ما را از افرادی قرار ده که وارثان بهشت تو هستند. بارالها ای مهربان‌ترین مهربانان، با رحمت ما و والدینمان و همهٔ مسلمانان را بیامرز. وصلى الله وسلم على نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين.

مرکز مطالعات متین

www.MatinStudies.com

t.me/MatinStudies

facebook.com/MatinStudies

Instagram.com/Matinstudies

X.com/Matinstudies